

5.1.6 Studijní zaměření Hra na akordeon

Studijní zaměření Hra na akordeon se uskutečňuje ve vyučovacích předmětech **Hra na akordeon**, **Hudební nauka**, **Komorní hra** a v nepovinném předmětu **Sborový zpěv**.

Charakteristika vyučovacího předmětu Hra na akordeon

Akordeon je dechový vícehlasý hudební nástroj, jehož vznik se datuje rokem 1822. Akordeon do podoby, jak ho známe dnes, se vyvinul během cca 30. let 20. století, a ani v současné době ještě není jeho vývoj úplně u konce. Z toho důvodu, že jde o nástroj velmi mladý, neexistují pro něj původní skladby z období např. baroka, klasicismu, ani romantismu; z těchto období jsou interpretovány transkripce, většinou velmi vydařené, zvukově jinobarevné, neotřelé. Zhruba od konce 2. světové války již vznikaly původní skladby, které využily mnohé dosud nepoznané možnosti tohoto nástroje. Velmi dobře zní v podání akordeonu hudba lidová a zlidovělá, také country, jazzová a moderní populární hudba (rock, pop ad.).

Učební plán pro Přípravné studium I. stupně Hra na akordeon

Přípravné studium	1. ročník	2. ročník
Hra na akordeon	1	1
Hudební nauka	1	1
Sborový zpěv-nepovinný předmět	1,5	1,5
Celkem	3,5	3,5

Školní osnovy vyučovacího předmětu Hra na akordeon Přípravného studia I. stupně

1. ročník

Žák:

- Vytleská či vyťuká jednoduchý rytmus.
- V houslovém klíči rozezná celé noty od c^2 do g^2 .
- Zaspívá nejméně pět lidových písní.
- Zkouší sedět s akordeonem, jedním či dvěma prsty pravé ruky zkouší hrát jednotlivé tóny.
- Hraje stupnici C-dur a tónický kvintakord pravou rukou

2. ročník

Žák:

- U nástroje správně sedí a má ruce správně postavené na obou manuálech.
- Na manuálu (klávesovém či knoflíkovém) pro pravou ruku (dále jen **pr.r.**) hraje písničky a jednoduchá cvičení v polohách $g^1 - d^2$ a $c^2 - g^2$.
- Na manuálu pro levou ruku (dále jen **l.r.**) najde a zahraje basy (C, G, D) v základní řadě, a to v rámci základního postavení prstů (4., 3., 2. prst).
- Rozezná v basovém klíči noty G, c, d; v houslovém $g^1 - g^2$; vždy noty celé.
- Rychle vyhledá levým palcem měchový (též vzduchový) knoflík, který používá při zavření měchu.
- Otáčí měch přesně podle měchových značek.
- Pojmenuje nejdůležitější části nástroje, zhruba ví, na jakém principu akordeon „funguje“.

Učební plán pro I. stupeň Základního studia Hra na akordeon

I. stupeň základního studia	1. r	2. r	3. r	4. r	5. r	6. r	7. r
Hra na akordeon	1	1	1	1	1	1	1
Hudební nauka	1	1	1	1	1	-	-
Komorní hra	-	-	-	1	1	1	1
Sborový zpěv-nepovinný předmět	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Celkem	3,5	3,5	3,5	4,5	4,5	3,5	3,5

Pozn.: Komorní hra obsahuje tyto činnosti: Hra s doprovodem, Hra pro dva akordeony, Akordeonový soubor

Školní osnovy vyučovacího předmětu Hra na akordeon Základního studia I. stupně

1. ročník

Žák:

- Na manuálu pro pr.r. hraje a čte noty v různých polohách (5prstových), nejnižší od tónu c^1 , nejvyšší do tónu g^2 .
- Na manuále pro l.r. najde a zahraje basy C, G, D, F v základní řadě, tyto hraje 2. – 5. prstem.
- U jednoduchých cvičení je hra oběma rukama dohromady podmínkou.
- Rozezná v bas. klíči noty G, c, d, f, g; v houslovém $c^1 - g^2$; dle délky noty celé, půlové, půlové s tečkou a čtvrté.
- Hraje stupnici C-dur a tónický kvintakord pravou rukou.

2. ročník

Žák:

- Podkládá palec a různě překládá prsty, rozšiřuje tak polohu pravé ruky a využívá ji podle potřeby v celkovém rozsahu $c^1 - g^2$.
- Na manuále pro l.r. najde a zahraje basy *C, G, D, F* v zákl. řadě, basy *E, H, A* v pomocné řadě. Samozřejmostí je hra oběma rukama dohromady.
- Zahraje jednoduchý doprovod (ve $\frac{2}{4}$, $\frac{3}{4}$ a $\frac{4}{4}$ taktu) akordovou hrou v l.r. – ovládá střídání basu a příznávky (bas + durový akord) v tomto rozsahu: *C + c dur, G + g dur, F + f dur*. Bas i příznávku hraje *staccato* nebo *tenuto*.
- Zahraje stupnici *C dur* v rozsahu jedné oktávy a tónický kvintakord každou rukou zvlášť.
- Hraje v základním dynamickém rozlišení (p, mf, f).
- Hraje v určeném tempu: pomalu, středně rychle a rychle.
- Hraje nejkratší noty/pomlky osminové

3. ročník

Žák:

- Orientuje se po celém manuálu pr.r. 60/72-basového akordeonu, zahraje dle potřeby i tóny *cis/des, dis/es, fis/ges, gis/as, ais/hes*.
- Pokud hraje na větší nástroj, hraje v rozsahu $h - c^3$.
- Hraje noty i celou, půlovou a čtvrtovou s tečkou, v těchto hodnotách zná i pomlky.
- Používá základní prstovou artikulaci obou rukou – *legato, staccato, tenuto* – současně i odlišně (rozvíjí tak nezávislost rukou).
- V rámci akordové hry ovládá basy *B, F, C, G, D, A*, k nim příslušné durové akordy a kvintové basy.
- Hraje durové stupnice s křížky – do 3 křížků – v rozsahu jedné oktávy dohromady, k tomu (rovněž dohr.) příslušné tónické kvintakordy s obraty: „složené“ i rozložené.
- Hraje v základním dynamickém rozlišení: *p, mp, mf, f*.
- Orientuje se v základních tempových označeních: *Lento, Andante, Moderato, Allegretto, Allegro*.
- Získává povědomí o rejstřících na manuále pro pr.r.

4. ročník

Žák:

- Hraje stupnice od 4 do 7# a *F dur* - v rozsahu jedné oktávy v případě klávesového akordeonu, v rozsahu dvou oktáv v příp. akordeonu knoflíkového. Stupnice hraje v rámci možností nástroje dohr., pokud to akordeon kvůli omezenému rozsahu neumožňuje, lze hrát stupnice pouze jednou rukou. Oběma rukama hraje rovný pohyb a protipohyb. Ke stupnicím se učí příslušné tónické kvintakordy s obraty, vždy v rozsahu jedné oktávy.
- Rozšiřuje znalost basů: v zákl. řadě nově *As, Es, E, H, Fis, Cis*, v pomocné *C, G, D, Gis, Dis, Ais, Eis*. V případě 60/72-basového nástroje tedy ovládá kompletně základní i pomocnou basovou řadu.
- Hraje i šestnáctinové noty/pomlky.

- V rámci akord. hry ovládá techniku nejen kvintového, ale i terciového tónu, a to při hraní durových a septimových akordů v nejrůznějších obměnách. Seznamuje se s mollovými akordy, zatím jen se základním basem a v rozsahu dvou či tří akordů (např. *d moll*, *a moll*, *e moll*).
- Hraje dvojhmaty, a to i vázané – v pr. ruce; zatím především v terciových intervalech.
- Používá techniky: tichá výměna prstů, skoky (v pr.r. v rámci jedné oktávy u kláves. akordeonu, v rámci dvou oktáv u ak. knoflíkového; v l.r. až o pět basů (např. *As – C*, *C – E*), *bellow shake* (střídavý měch).
- Rozšiřuje si dynamické cítění o *pp*, *ff*, *crescendo* a *decrescendo*.
- Opouští, co se přednesových skladeb týče, lidové písně, přechází např. k valčíkům, waltzům, tangům a polkám – pokud možno umělým. Především ale k tzv. „vyššímu populáru“.
- Naučenou skladbu interpretuje podle not i z paměti.
- Dle instrukcí správně pečuje o svůj nástroj.
- V domácí přípravě aplikuje pedagogem sdělené zkušenosti tak, aby maximálně dokázal využít čas určený ke cvičení.

5. ročník

Žák:

- V tomto ročníku zpravidla přechází na větší akordeon. Přechod se – **dle jeho fyzických dispozic** – může uskutečnit o rok až dva dříve, či naopak o rok později. Ve zcela výjimečných případech hraje na větší nástroj už ve 2. nebo dokonce 1. ročníku, naprosto ojediněle až v 7. ročníku. Pozdější přechod není možný.
- Hraje stupnice durové s béčky (2-7b) a jednu mollovou (zpravidla *a moll* harmonickou) v rozsahu dvou oktáv, nebo dle možnosti nástroje. Rovný pohyb, protipohyb dohr. a tzv. variace (po dvou, třech, čtyřech tónech a rozložené tercie) jen pr.r. a legato. Tónické kvintakordy s obraty v rozsahu jedné oktávy.
- V rámci akord. hry ovládá mollové akordy včetně terciového a kvintového tónu.
- Hraje dvojhmaty v různých intervalech, i vázaně.
- Je schopen interpretovat veškeré melodické ozdoby.
- Mění barvu tónu použitím rejstříků.
- Ve výběru přednesových skladeb inklinuje zejména k vyššímu populáru (např. úryvky z operet a muzikálů, džezový a swingový styl, latinsko-americké rytmy) a ke klasické hudbě (např. transkripce starých mistrů, úryvky z oper, moderní hudba 20. a 21. století).
- Noty a pomlky: Nově ovládá spojení *osminová s tečkou* + *šestnáctinová*, dále trioly a synkopy.
- Pokouší se o vlastní prstoklady, zatím u jednodušších skladeb.

6. ročník

Žák:

- Hraje sedm stupnic mollových s # (*e moll – ais moll*, vždy harmonickou a melodickou) a dvě durové (2-7b, respektive 2-7#) – dle vlastního výběru. 2 oktávy, rovný pohyb, protipohyb, variace (podrobnosti viz výše), vše legato i staccato; variace pouze v pr.r. Akordy: Tónický kvintakord s obraty v rozsahu jedné oktávy. „Složené“ i rozložené, legato a staccato.
- Hraje i podle akordových značek, ale pouze okrajově, akcent je nadále kladen na hru podle samostatného úplného řádku pro l.r.
- Rozšíření dynamiky: *ppp*, *fff*, akcenty.
- Rozšíření tempa o *accelerando* a *ritardando*; schopnost různého způsobu hry (např. *con brio*, *dolce*, *feroce* apod.).
- Chápe enharmonickou záměnu, je schopen jednoduché transpozice (v rámci tónin do 2#/2b. Zahraje jednoduchou skladbu z listu (okamžitě každou rukou zvlášť, pomalu; oběma rukama dohromady po cca 20-minutové přípravě).
- Hraje složitější rytmické útvary – duolu, kvartolu, kvintolu, sextolu a septolu, spojení *čtvrťová se dvěma tečkami + šestnáctinová*, ovládá i noty či pomlky ve dvaatřicetinových hodnotách. Samozřejmostí je hra v půlových a osminových taktech.

7. ročník

Žák:

- Používá celý rozsah nástroje v melodické i basové části nástroje, orientuje se s jistotou pomocí hmatu zcela bez zrakové kontroly (při hře používá veškeré naučené dovednosti z předchozích ročníků).
- Hraje sedm stupnic mollových s b (*d moll – as moll*, harm. a melod.) a jednu durovou – dle vlastního výběru. 2 oktávy, rovný pohyb, protipohyb, variace (podrobnosti viz výše), vše legato i staccato; variace pouze v pr.r. Akordy: Tónický kvintakord s obraty v rozsahu jedné oktávy. „Složené“ i rozložené, legato a staccato.
- dokonale ovládá měchovou techniku, s její pomocí dokáže utvořit a ukončit tón (měkce, ostře, rovně); je připraven použít techniku tzv. *skákaného* měchu.
- skladby stylově interpretuje, dbá na přesnou reprodukci po stránce výrazové i technické (v případě transkripce), podílí se na konečném výběru skladeb. U skladeb vyššího populáru, resp. původních pro akordeon, je kladen důraz na jeho vlastní interpretaci a cítění, samozřejmě za citlivé pomoci pedagoga.
- Rozsáhlejší skladbu si sám nebo s pomocí pedagoga rozdělí na několik částí, které cvičí nezávisle na sobě.
- Hraje glissando v pr.r. po bílých klávesách – nahoru i dolů.
- Chápe rozdíl mezi akorem a klastrem.
- Hraje-li na 96- nebo 120-basový akordeon, používá v l.r. i zmenšené akordy se základním, ale i terciovým a kvintovým basem. Hraje-li na 80-basový akordeon, dokáže zmenšený akord nahradit správným septakordem.
- V rámci akordové hry hraje k jakémukoliv akordu jakýkoliv bas (např. *C + e moll* aj.)
- Zahraje jednoduchou skladbu z listu – okamžitě dohromady.

Učební plán pro II. stupeň Základního studia Hra na akordeon

II. stupeň základního studia	1. r	2. r	3. r	4. r
Hra na akordeon	1	1	1	1
Komorní hra	1	1	1	1
Celkem	2	2	2	2

Pozn.: Komorní hra obsahuje tyto činnosti:

Hra s doprovodem, Hra na dva akordeony a Akordeonový soubor

Školní osnovy vyučovacího předmětu Hra na akordeon Základního studia II. stupně

1. ročník

Žák:

- Uvědoměle používá získané znalosti a dovednosti
- Samostatně pracuje s rejstříkováním, dokáže si sám vytvořit měchové značky pro obracení měchu, nicméně je již na takové úrovni, že téměř vždy obrací měch automaticky a správně.
- Je schopen tvorby prstokladů.
- Plynule zahraje rytmické přechody ve skladbách, cítí metrické změny.
- Stylově interpretuje skladby různých žánrů a období, dbá na jejich charakteristické rysy.
- Stupnice hraje v rozsahu 2 oktáv, vždy jednu durovou a jednu mollovou – stejnojmenné. Rovný pohyb, protipohyb nemusí být, variace ano. Za jeden rok přehraje celkem nejméně 10 stupnic. Akordy: pouze dominantní septakord a jeho obraty k příslušným stupnicím (např. k *C dur* a *c moll G⁷*); čtyřzvuk v rozsahu jedné oktávy.

2. ročník

Žák:

- vytvoří jednoduchý harmonický a rytmický doprovod k lidovým písním a obohatí je svými hudebními nápady
- popíše strukturu domácí přípravy
- sestaví vlastní repertoár z nastudovaných skladeb a prokáže připravenost k prezentaci
- samostatně určí ve studované skladbě výrazové prostředky
- pomocí měchové techniky tvoří kultivovaný tón
- předvede hru měkkého a ostrého nasazení tónu, jeho ukončení a plynulý obrat v kterékoliv poloze bez dynamické změny a akcentu včetně střídavého měchu

3. ročník

Žák:

- Disponuje dobrou úrovní pohyblivosti prstů, jeho hra je uvolněná, zná své možnosti.
- Hraje stupnice jiné, než durové a mollové, např. chromatickou a diatonickou, celotónovou, pentatonickou, staré církevní, cikánské ad. Celkem nejméně 5 druhů stupnic ročně; ne protipohyb, avšak variace ano. Akordy: Zmenšené septakordy VII. stupně s obraty, 4zvuk, dohromady, nebo septakordy všech stupňů bez obratů, v rozsahu jedné oktávy, pouze pr.r.
- V případě zájmu a možnosti nástroje se naučí základní hře levé ruky na *melodickém manuálu*.

4. ročník

Žák:

- Hraje s tónovou kulturou, zvládá měchovou i nástrojovou techniku.
- Má osvojeny dovednosti potřebné k přípravě vystoupení – volba vhodného repertoáru, rozvržení času pro nácvik, psychickou přípravu pro hru z paměti.
- Je schopen samostatného nastudování přednesu - vystavění skladby po stránce přednesové, výrazové i dynamické, dokáže vystihnout náladu skladby její tempo, charakter.
- Je schopen samostatného tvůrčího uplatnění v amatérských, příp. profesionálních souborech a aktivní účasti v rámci různých kulturních akcí v hudební oblasti.

Vyučovací předmět Hudební nauka

Vzdělávací obsah vyučovacího předmětu Hudební nauka je uveden v kapitole 5.1.13 na straně 71.

Vyučovací předmět Komorní hra

Vzdělávací obsah vyučovacího předmětu Komorní hra je uveden v kapitole 5.1.14 na straně 74.

Vyučovací předmět Sborový zpěv

Vzdělávací obsah vyučovacího předmětu Sborový zpěv je uveden v kapitole 5.1.16 na straně 85.